

Matrimonis a la frontera

Un estudi fet a la Universitat de Barcelona mostra la influència de la separació estatal en el canvi d'hàbits a la Cerdanya. En concret, el mes triat a l'hora de casar-se ha anat divergint progressivament per causa de la frontera que parteix aquesta comarca.

La Cerdanya va mantenir la seva homogeneïtat sociocultural gràcies a factors topogràfics. La comarca es troba en una vall d'una certa altitud —entre 950 i 1.300 metres—, relativament plana, però separada dels territoris veïns per muntanyes que en alguns casos voregen els 3.000 metres. Això va permetre que tingués una població ben definida i diferenciada. Però allò que la natura va permetre de conservar, ho va desfer la política. Pel Tractat dels Pirineus (1659), una part de la Cerdanya va passar a l'estat francès. Els límits foren definits en la seva forma actual pel Tractat de Baiona (1866-1868). Els afeccionats a les divisions administratives encara tenen una altra dada: la Cerdanya del sud també és dividida, com sigui que una part pertany a la "província" de Lleida i la resta a la de Girona.

Quina influència pot haver tingut la divisió administrativa d'una unitat natural? El volum 29 del *Journal of Biosocial Sciences*, que edita la Universitat de Cambridge, publicava fa poc un article que mostra com les fronteres polítiques, a la llarga, produeixen canvis en els comportaments socials. O, dit d'una altra manera, que dues zones pertanyents al mateix país arriben a tenir diferències per efecte d'aquestes fronteres.

L'article porta per títol "Seasonality of Marriages in Spanish and French Cerdanya parishes in the Cerdanya Valley, Eastern Pyrenees" i el signen Montserrat

Salvat, Marta Vigo i Jaume Bertranpetit, del Departament d'Antropologia de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona, i Hellen Macbeth, de l'Oxford Brookes University. Com els altres autors, Macbeth ha publicat alguns treballs sobre la Cerdanya i entre més coses havia descrit diferències en els hàbits alimentaris.

L'article esmentat analitza els

Un cop obtinguda la distribució dels casaments segons el lloc on es realitzaren i la data exacta, es va utilitzar l'anomenat coeficient de Henry, que serveix per relacionar el nombre de casaments en cada mes i el nombre que n'hi hauria hagut si es distribuïssin de manera uniforme durant tot l'any. El coeficient utilitza correccions per al nombre de dies de cada mes.

El coeficient de Henry mostra que a tota la Cerdanya el nombre més alt de casaments, durant el període estudiat, s'esqueia el segon quart de l'any. Però ja s'hi observa una diferència: a la Baixa Cerdanya el nombre es mantenia alt d'abril a juny, essent així que a l'Alta Cerdanya hi havia un increment progressiu d'abril a juny fins l'any 1915, però des d'aquest any hi ha una disminució de casaments pel maig. També s'observa una disminució més marcada de casaments durant el novembre i el desembre a l'Alta Cerdanya.

Els resultats per al període 1916-1990, en el qual tenim dades de tota la Cerdanya, es poden mostrar en un diagrama que agrupa les zones de resultats més semblants i allunya les que més difereixen. Aquest diagrama assenyalava una clara divisió: les cinc zones de l'Alta Cerdanya i les cinc de la Baixa Cerdanya formen dos grups separats. I la tria del mes a l'hora de casar-se no pot ser deguda a característiques de la zona: Llúvia, que pertany a l'estat espanyol però que es troba més

No ha estat fins a èpoques recents que aquesta comarca ben definida geogràficament ha viscut aquesta diferenciació.

mesos de l'any en què se solen produir més casaments a l'una banda i a l'altra de la frontera. Es basa en dades de 4.800 casaments fets a l'Alta Cerdanya entre 1836 i 1990 i de poc més de 5.000 a la Baixa Cerdanya entre els anys 1918 i 1983. Per exposar-ne els resultats els autors varen dividir la Cerdanya en deu zones: Llúvia, ciutat de Puigcerdà, zona de Puigcerdà, Bellver, Baridà, Querol, Oveja, Sallagosa, Odelló i Angostrina. Les cinc darreres pertanyen a la Catalunya del Nord.

amunt de la frontera, té un patró semblant al de Puigcerdà i de la resta de la Baixa Cerdanya i diferent de les zones de l'Alta Cerdanya, que l'envolten. Ara, aquestes diferències no han existit sempre, sinó que es produeixen i s'accentuen aquest segle.

Els autors també han fet l'estudi per períodes. Com hem vist, no tenim dades de la Baixa Cerdanya fins el 1916. En tot cas, s'observa que els hàbits de tria de mes per casar-se divergeixen entre les dues parts de la Cerdanya, a banda i banda de la frontera, sobretot a partir del 1950.

Les conclusions de l'estudi quant a dades són tres: l'Alta i la Baixa Cerdanya mostren patrons diferents de comportament, els primers anys del segle XX es produeix un canvi en la tria de mes del casament a tots dos llocs i aquest canvi es fa més lentament a la Baixa Cerdanya.

Però si aquestes són les dades, els autors també en busquen les causes. Les diferències més clares es troben en els casaments fets els mesos de març, maig, juliol

i agost. Pel que fa al primer d'aquests mesos, podria ser deguda a la prohibició de casar-se durant la quaresma, més patent a l'Alta Cerdanya i durant el segle XIX. Igual s'observa per l'advent, al mes de desembre. Aquestes diferències, doncs, poden atribuir-se al canvi de bisbat: fins el 1803 les poblacions de l'Alta Cerdanya pertanyien al bisbat de la Seu d'Urgell, i aquell any varen passar al de Perpinyà.

La diferència del mes de maig pot tenir arrels no religioses, sinó culturals. A França hi ha la creença que el maig no és bon mes per a casar-s'hi. Però, naturalment, una població no canvia les seves creences simplement perquè la posin a l'un costat o a l'altre d'una frontera artificial. Per això, durant el segle XIX no s'observa aquesta disminució de casaris durant el maig a l'Alta Cerdanya. És a partir del segle XX i sobretot de la segona meitat quan la immigració de dins mateix de l'estat francès provoca aquesta diferència.

D'una altra banda, els matrimo-

nis són molts a l'Alta Cerdanya a l'estiu, però no passa així a la Baixa Cerdanya. L'explicació és econòmica. A la Baixa Cerdanya l'economia s'ha desenvolupat sobretot a partir del conreu de la terra, la ramaderia i el turisme. Són activitats que normalment no permeten, als qui s'hi dediquen, de triar l'estiu per casar-se. En canvi, a l'Alta Cerdanya s'hi van construir sanatoris i una planta d'energia solar. Això fa que els treballadors puguin aprofitar les vacances d'estiu per contreure matrimoni.

Amb aquest estudi podem observar una vegada més, que els condicionants imposats per les fronteres acaben produint diferències entre territoris abans homogenis. En el cas de la Cerdanya, serveix també per observar que no ha estat fins a èpoques recents que aquesta comarca ben definida ha viscut aquesta diferenciació: quan factors socioeconòmics i la immigració han pesat més que no pas els segles anteriors de vida comuna.

Xavier Duran

La Cerdanya és una vall més o menys plana ben delimitada dels territoris veïns per muntanyes que en alguns casos voregen els 3.000 metres. En pocs anys els factors socioeconòmics i la immigració han acabat pesant més que no pas els segles anteriors de vida comuna.
(Foto: Arxiu)